

N. Murat Ersavcı¹

Ekonomik ve Siyasi Politikalar Merkezi Direktörü

SAHA DİPLOMASİSİ ANILARI – XIV:

İLK YURT DIŞI GÖREVİM - BONN BÜYÜKELÇİLİĞİ - “BONN BOYS” 1974- 1977

SAHA DİPLOMASİSİ ANILARI

Tayin Heyecanı – Koridor Dedikoduları:

70’li yıllarda ilk kez yurt dışına atanacak genç diplomatların görgü ve bilgilerini artırmaları amacı ile genellikle batı ülkelerindeki misyonlarda göreve başlamaları öngörülürdü. Bu uygulama ile genç diplomatların yetişmelerine önemli katkı sağlanmaktaydı. A veya B gruplarında yer alan postlara atananlar, üç yıllık hizmet dönemi sonrası belirli deneyimleri kazanmış olarak, yaşam koşullarının nispeten güç olduğu C, D veya E grubundaki diğer ülkelere rotasyon yaparlardı. Böylelikle, edindikleri tecrübeleri pekiştirir ve toplamda beş yıl olan ilk yurt dışı çıkış sürelerini tamamlarlardı. (Günümüzde bu sistem yerini ters rotasyon uygulamasına bırakmıştır. Ben önceki uygulamanın daha yararlı olduğunu düşünenlere katılıyorum.)

Nitekim Dışişleri Bakanlığı İkili Ekonomik İşler Dairesi’nde merkez görevimi tamamlamak üzere olduğum 1974 yılı Mayıs ayında, Tayin Komisyonunun toplandığı haberi bakanlık koridorlarında radyasyon misali yayıldı. İlk yurt dışı görevine gidecek olan genç diplomatları bir heyecandır aldı. Genellikle Komisyon toplantılarından birkaç gün sonra kimin nereye atanacağı hakkında “koridor kararnamesi”² olarak

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1408/N.+Murat+Ersavci>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV’ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

²Dışişleri Bakanlığının “koridor” jargonu tarihi binadan günümüze kadar gelmiştir. Merkezde çalışan diplomatlar için özel bir anlam taşır. Üç katlı binanın eski Başbakanlık binasının sağ kanadında yer alan binanın uzun koridorlarına açılan çok sayıdaki kapıların önünden geçen hemen herkes bir diğnerinin ne yaptığını görür, duyar, bilirdi. Dolayısı ile “Koridor söylentisi”, “Koridor notu”, “Koridor imajı”, “Koridor tayini” gibi sözcükler belirleyici anlamlar taşırdı. Bu jargona basın mensupları da aşına olduklarından, gerektiğinde bir diplomata atıfta bulunurken “filancanın koridor sicili”, “Dışişleri Koridor söylentisine göre” gibi tanımlamalar kullanırlardı. Ancak Dışişlerinin 80’li yılların sonuna doğru, Bakanlık çalışma sistemine pek uymayan çok katlı bir banka binasına taşınması ile memurlar arasındaki etkileşim de oldukça azaldı. Ancak “Koridor Sicili” kavramı hala devam ediyor.

adlandırabileceğimiz çeşitli söylentiler yayılırdı. İsimler ve tayin yerleri koridorlarda bir ileri, bir geri uçuşup durur, üzerine çaycılar bile yorum yaparlardı.

Sonra bu haberler dönüp dolaşip inandırıcı hale de gelebiliyordu. Benim için de ilk tayin yerim olarak OECD Paris'e atanacağım söylentisi yayılmıştı. Ancak büyüklerimizin "görev yerine gideceğiniz uçağa binene kadar neresi olduğundan emin olmayın" sözleri benim durumumda da gerçekleşti ve daha önce hiç aklıma gelmeyen Bonn Büyükelçiliğine atandığım tebliğ edildi. Merkez görevine Bonn Büyükelçiliğinden gelen Genel Müdürüm Büyükelçi Oğuz Gökmen, benim için Bonn'un daha öğretici ve yararlı olacağını düşünmüştü.

Aslında Bonn Büyükelçiliğine tayin olmam belki de 42 yıllık meslek yaşamımın en önemli şanslarından biri oldu diyebilirim. Çünkü mükemmel bir Büyükelçi olan Vahit Halefoğlu (sonradan Dışişleri Bakanı) ve değerli Sefire Zehra Halefoğlu'ndan, eşim Zeynep ile tüm yaşamımızı etkileyecek önemli ve yararlı deneyimler kazandık. İşte, Dışişlerinin ünlü "usta – çirak" sistemi burada da devreye girmişti.

Bonn'a Yolculuk:

21 Ağustos 1974 günü, elimizde kırmızı diplomatik pasaportlar, Ankara Esenboğa Havalimanı'ndan bizi uğurlayan Ersavcı ve Güvenç ailelerimizle vedalaştık. Hepimiz biraz hüzünlü idik, zira günümüzdeki iletişim olanakları o yıllarda yoktu. Bol bol mektup yazma sözü verip, Zeynep ile heyecanlı olacağını hissettiğimiz yeni bir serüvene doğru yola çıktık. Çıkış o çıkış...

İstanbul – Zürih üzerinden İsviçre Hava Yollarının bir uçağı ile Köln/Bonn Havalimanına uçacaktık. İlk yurt dışı göreve gitmenin heyecanı ile özenli kıyafetlerimizi gören Swissair kabin amiri, bizi şöyle bir süzerek, "First Class"a yükseltti. Sürprizli güzel bir başlangıç olmuştu.

Köln Havalimanında iki genç meslektaşım, Başkâtip Hayati Soysal ve İkinci Kâtip Ahmet Ökçün (sonradan Büyükelçi) bizi karşıladılar. Havalimanı uzaklık olarak her iki kentin ortasında yer alacak şekilde yapılmış. Köln'e ve Bonn'a 20 km mesafede idi. Geniş bir otoyoldan göz açıp kapayıncaya kadar Bonn'a ulaştık, ancak iki dakika sonra Bonn tabelası geride kaldı. Nereye gidiyoruz derken otoyol çıkışındaki "Bad Godesberg" işaretli yola saparak, kasabanın içinden geçerek kısa bir süre sonra Büyükelçiliğimizin yer aldığı Mehlem köyüne ulaştık. Büyükelçiliğimize yürüme mesafesinde bir pansiyona yerleştik. Bütün bu yolculuk o denli hızlı geçti ki koskoca Almanya'nın başkenti bu kasaba irisi bir yer mi diye düşünmedim değil.

Bonn'da İlk Gözlemler:

Başkent Bonn tarihi "Rheinische Friedrich Wilhelms " Üniversitesi ile tanınıyor. Ünlü besteci Beethoven'in doğduğu kent. Koruma altındaki müze evi ziyaret edilebiliyor.

Önceliğimiz kiralayacağımız bir konut bulmaktı. Zeynep'in üniversitede eğitimine devam edebilmesi de onun için büyük mutluluk oldu. İlk yurt dışı göreve başlamadan kaynaklanan stresli ve heyecanlı bir dönem içindeydik. (Meslek yaşamım boyunca 11 ayrı dış misyonda görev yapmakla birlikte, o ilk görev heyecanı hiç kaybolmadı).

Yaklaşık dört hafta kaldığımız pansiyondan, inşaatı yeni tamamlanmış olan 1+1 dairemize taşındık. Büyükelçilik konutuna 150 metre uzaklıkta olan, yöre mimarisine uygun bir biçimde yapılmış iki katlı hoş bir apartmanın giriş katındaki dairemizden Ren nehri ile bisiklet ve yürüyüş yollarını görebiliyorduk.

Büyükelçilik yerleşkesi Ren nehrinin kıyısında modern mimarisi ile hemen göze çarpıyor. Dış cephede tamamen cam kullanılmış. (Ermeni terör örgütü Asala'nın 1975 yılında Paris Büyükelçimiz İsmail Erez'i alçakça katletmesi ve diplomatlarımızı hedef alan saldırıları karşısında binamızın korunma sorunları ile karşılaştık. İçişleri Bakanlığımızca olası terör saldırılarına karşı koruma amaçlı polis memurlarının atanması, belirli bölümlerdeki camların kurşun geçirmeyecek şekilde takviye edilmesi, diplomatlarımıza silah verilmesi bu dönemde başladı.)

Kançılıryadaki çalışma odam ancak bir masa ve önündeki sandalyenin adeta zorlukla sığıdığı ölçülerde. Genelde çalışma odaları küçük tasarlanmış. (Mimarın ilk Büyükelçilik çalışması imiş.) Ancak pencereden gördüğüm Ren nehri ve karşı kıyıdaki tarihi "Drachenfels" şatosunun kalıntıları çok güzel, huzur verici bir manzara idi. Nehir kenarı makbul bir adresti, ancak alınan tüm önlemlere karşın Ren nehri arada taşardı. Nitekim Bonn'da görev yaptığım üç yıl süresince iki kez taşıtı ve kıyıya çok yakın olan Büyükelçi konutunun bodrum katını su bastı.

Göreve başlamanın ikinci gününde Büyükelçimiz ve eşi, nezaket ziyareti talebimiz üzerine bizi biraz daha yakından tanımak üzere öğle yemeğine davet ettiler. Bu vesile ile ilk "yurt dışı dersimizi" alacak ve konutu da görecektik. (Katıldığımız bu ilk daveti Bonn'da görev yaptığım üç yıl boyunca çok sayıda davet izledi.) Aynı yerleşke içinde yer alan Büyükelçi rezidansı gerçekten görkemli idi. Büyük resepsiyon salonunun bir duvarını kaplayan özgün bir Bedri Rahmi vitray çalışması görenleri hayran bırakıyordu. Giriş kapısı da etkileyici idi ve tarihteki ilk yazılı barış antlaşması olan "Kadeş Anlaşması'nın (M.Ö 13. yüzyıl) bir kopyası kabartma şeklinde resmedilmişti. (Batı ve Doğu Almanya'nın birleşmesinden sonra ünlü vitray ve kapı Berlin Büyükelçiliğimize taşınmış ama eşim Zeynep ile yeni binanın pek de eskisi kadar bir parçası olmadığını gözlemlemiştik. Belki eski yerleri hafızamızda çok derindi.)

Çalışma Düzeni:

Bonn Büyükelçiliği ve bağlı 15 Başkonsolosluğumuzun iş yoğunluğu son derece yüksekti. Almanya'da çalışan vatandaşlarımızın çeşitli sorunları vardı. Yaşadıkları ülke ve çevreye uyum güçlüğü, dini inançlarını yerine getirebilecek mekânların sağlanması ve zaman zaman yaşadıkları ayrımcılıklar, çözümlenmesi gereken sorunların başında geliyordu. Ayrıca Almanya ile yoğun ekonomik ve ticari ilişkilerimiz çok önemli idi. Kançılıryada altı müsteşar ve üç kâtipten oluşan meslek memurları kadrosunun yanı sıra idari ateşeler, Maliye, Hazine, Çalışma, Sağlık, Dış Ticaret, Gümrük Bakanlıklarından atanan müşavirlerden ve Silahlı Kuvvetlerimizin (Deniz, Hava, Kara) temsilcilerinden oluşan geniş bir kadro görev yapıyordu. (İlginç bir gözlem; bu görevlilerin tamamına yakını kendi dallarında devlet bürokrasisinin en üst kademelerine kadar yükselmişlerdir. Bu da Bonn Büyükelçiliğinin adeta bir akademi gibi devlet bürokrasisine liyakatli elemanlar yetiştirilmesine katkısı olarak değerlendirilebilir. Nitekim "Bonn Boys" tanımı da buradan kaynaklanmıştır.)

Bana verilen görev, Alman çalışma ve iş yaşamının yanı sıra ülkedeki vatandaşlarımızın karşılaştıkları sorunların çözümünü koordine etmekle görevli Müsteşar Ahmet Ermişoğlu'na (sonradan Büyükelçi) yardımcı olmaktı. Daha sonra günlük Alman basınında çıkan önemli haberlerin günlük bültenler halinde Dışişlerine iletilmesini de üstlenmiştim. Türkiye hakkındaki haberler Basın Müşavirliği tarafından izleniyordu.

Bu arada Dışişleri Akademisi Dergisine ilk makalemi de yazdım. Konu, o sırada Almanya'da da hararetle tartışılmaya başlanan işçilerin işletme yönetiminin karar sürecine katılmaları idi. (Die Mitbestimmung). Daha sonraki süreçte Almanya'da bu konuda çok yararlı ve verimli uygulamalar yapıldı.

Büyükelçi Halefoğlu, memurlarının Almanca öğrenmesine önem veriyordu. Kendisi de Almanca dersleri alıyordu. Ben de haftada iki akşam Almanca kurslarına gitmeye ve haftada bir gün de evde Almanca dersi almaya başlamıştım. Ancak iş yoğunluğu, aktif sosyal yaşam pek fazla da vakit bırakmadığından, Almancam günlük konuşmanın ötesine geçemedi. Buna karşılık yine Büyükelçinin teşviki ile hemen her hafta sonu bir başka kente giderek Almanya'yı ve Almanları tanıma fırsatı bulduk. Ziyaret ettiğimiz kentlerdeki müze ve sanat mekânlarını gezdik. Büyükelçimiz de gezdiğimiz gördüğümüz yerler hakkında kendisine bilgi verilmesini istedi.

Büyükelçi Halefoğlu ve Zehra Hanımın çevreleri son derece genişti. Almanya'nın önde gelen üst düzey iş insanları ve politikacıları ile iyi ilişkiler kurmuşlardı. Verilen akşam yemeği davetlerine sanayici, işadamları ve siyasetçiler sık sık katılırlardı. Görev yaptığı ülkede saygınlığı olan bir Büyükelçinin yanında çalışmak bir şanstı.

Bir Anekdöt:

Yine Smokinli bir akşam yemeği davetine Dışişleri Bakanı Genscher'in katılacağını söyleyen Büyükelçi, Bakanı konutun girişinde karşılamamı ve salona diğer konukların yanına gelirken eşlik etmemi istemişti. Birkaç ay önce Asala terör örgütü Paris Büyükelçimiz İsmail Erez'i katletmişti. Ben de gençlik heyecanı veya caydırıcı olacağını düşünerek, iki gün önce bizlere dağıtılan henüz kılıfı ve mermisi olmayan Smith-Wesson tabancamı Smokin kemerimin beline sokmuştum. Bakanı kapıda karşılarken elini sıkmak için hafifçe eğildiğim sırada, belimdeki silah pantolonun içinden kaymaya başlamaz mı! Son anda elimle duruma hakim oldum ama başımdan aşağı adeta kaynar sular döküldü. Bir daha hiçbir görevimde olağanüstü durumlar haricinde araç dışında silah taşımadım.

Yine terör bağlantılı bir başka olay, kaçırlıyanın alt katında kalan iki koruma görevlisinin fırtınalı ve gök gürültülü bir gece yarısı alarm sisteminin arıza ile devreye girmesi üzerine girişte bir kaide üstündeki Atatürk heykelin silüetine silahlarını doğrultması ile sonuçlanmıştı.

Ancak Almanya güvenlik birimlerinin Büyükelçiliğimiz mensuplarının korunmasına son derece önem affettikleri de bir gerçektir. Almanya'da başka ülkelerde yaşanan alçak terör eylemlerini yaşamadık.

Başkâtiplik Sınavı:

Bonn'daki görevimin son yılında (1977) Dışişleri Bakanlığı giriş sınavından da daha zorlu olan Başkâtiplik sınavına hazırlanmak oldukça stresli bir dönemdi. Her Büyükelçi, maiyetinde çalışan genç diplomatların bu sınavı kazanmasına önem verdiği için stres daha da artıyordu. Sonuçta zor bir sınavı üçüncülükle kazanarak bu aşamayı da atlatmış oldum.

Doğu Berlin Ziyareti:

Federal Almanya'dan ayrılmadan önce, tarihi başkent Berlin'i tanımak gerekiyordu. Tabii Doğusu ile birlikte. Batı Berlin ışıl ışıl aydınlatılmış, mağazalarında hemen her şeyin rahatlıkla bulunduğu, kozmopolit nüfusu, sanat hayatı, galerileri, kabareleri, müzeleri ve senfoni orkestrası ile son derece cazip bir kentti. Berlin Üniversitesinde okuyan gençler için sağlanan

geniş burs olanakları birçok ülkeden gelen yabancı öğrenciler için de Berlin'i adeta bir çekim merkezine çevirmişti. Dolayısı ile şehirdeki genç nüfus oranı diğer Alman kentlerine göre daha yüksekti. Doğu Almanya için ise bu durum neredeyse tam tersi idi. Buradaki kısıtlı sayıdaki yabancı öğrenciler genellikle Doğu Bloku ve bazı Afrika ülkelerinden geliyorlardı. Batı Berlin'de kaldığımız birkaç günlük süre içinde, Amerikan Sektöründeki ünlü "Check Point Charlie" kapısından Doğu Berlin'e gününbirlik bir ziyaret yaptık. Bizim dakikalar içinde geçtiğimiz kapıdan, sıradan Doğu Almanya vatandaşının geçmek için neler vereceğini düşünmemek elde değildi. Kentin iki tarafı arasındaki fark gerçekten çarpıcı idi. Berlin duvarına bakan tüm binaların ön cepheleri tuğla örülerek kapatılmış, loş aydınlatılmış sokaklar ilk göze çarpan hususlar arasında. Alınabilecek şeyler son derece kısıtlı idi. Devlet tarafından desteklenen gıda maddeleri ucuzdu ancak çeşit yoktu. Sokaklarda çok fazla egzoz gazı çıkaran Doğu Alman üretimi "Trabant" arabalar göze çarpıyor. Ancak Doğu Alman üretimi "Praktika" markalı fotoğraf makinasını son derece ehven bir fiyata aldığım da memnun oldum. (Berlin Duvarının yıkıldığı 1989 yılında görev yaptığım Viyana ile ilgili anılarımı anlattığım yazıda³ bu konudaki hususlara ayrıca değinmekteyim.)

Görev sürem tamamlanıyor:

Bonn Büyükelçiliğindeki görev sürem 1977 Ağustos ayında tamamlandı. Dışişleri Bakanlığında gelen telgrafta D bölgesinde yer alan Gümülcine Başkonsolosluğuna atandığımı öğrendiğimde, mesleğimde daha ne gibi bilinmezlerle karşılaşacağımı düşünerek, 2500 km uzaklıktaki bir yolculuğa çıkmak üzere hazırlıklara başlamıştık bile.

Bonn Büyükelçiliğinde ilerideki yıllarda hepsi Büyükelçi seviyesine yükselmiş yetenekli Elçi Müsteşarlar Selçuk Korkut, Mustafa Akşin, Tanşuğ Bleda, Müsteşarlar Aydın Tosun, Ahmet Ermişoğlu gibi amirlerimden çok yararlı tecrübeler edindim. Hepsi kendi kariyerlerinde önemli mevkilere geldiler. Hatta o sırada Başkâtip olan Özdem Sanberk sonradan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı oldu. Büyükelçi Vahit Halefoğlu'nun "rahleyi tedarisinden" geçmek ise ayrı bir ayrıcalıktı.

---

³ <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10370>